

Eberhard Trumler

'Hier bin ich Hund – hier darf ich's sein'

De geschiedenis, ontwikkeling en gebruikswaarde van honden worden door kynologen al eeuwenlang vastgelegd. Maar wie zijn die kynologische auteurs? Wie bedoelen we als we praten over Toepoel en Van Bylandt of over Trummler en Lorenz? Onze Hond gaat op speurtocht...

• Eberhard Trumler, geboren in 1923 en op deze foto zes jaar oud.

Honden en paarden

Eberhard Anton Ferdinand Trumler wordt op 22 oktober 1923 in Wenen geboren en groeit op in een dorp aan de Neusiedler See in het Oostenrijkse Burgenland, ten zuidoosten van Wenen. Zijn familie bestaat uit ambtenaren en officieren, en thuis zijn honden en paarden de eerste dieren waarmee hij kennismakt. Op de Volksschule is Eberhard een – zijn eigen woorden – *onwaarschijnlijk slechte leerling*. Het verhaal gaat dat hij

dankzij de liefde van zijn onderwijzer voor zijn moeder, al niet in de eerste klas blijft zitten. Op het Realgymnasium moet hij twee klassen, de derde en de zesde, overdoen. De jonge Eberhard heeft veel meer belangstelling voor dieren dan voor de soms gortdroge lessen. Door het tweemaal blijven zitten moet hij van school wisselen en op zijn nieuwe school zeggen de leraren: *Aus dem kann sowieso nichts anderes werden als ein Biologe – also lassen wir ihn durch*. En zo kan de jonge Trumler eindexamen doen, echter niet nadat hij als soldaat naar het oostfront is gezonden. In de herfst van 1945 is hij terug in Wenen,

gezond en wel, en schrijft zich in aan de universiteit. Hoewel hij colleges volgt in theoretische biologie, ecologie, morfologie en antropologie, maakt de rusteloze student zijn studies niet af. In 1953 probeert hij het opnieuw, nu aan de universiteit van Graz, maar komt al snel tot de conclusie dat hij met zijn 30 jaar een eigen plan moet trekken. Temidden van alle groten uit zijn tijd en vakgebied, zoals prof. dr. Konrad Lorenz, dr. Erik Zimen en dr. Otto Koenig, is Trumler dan ook degene die geen academische titel heeft, maar zich door 'Forschung' (onderzoek) een status moet zien te verwerven.

• Eberhard en Erika Trumler op de Grubmühle, in 1975.

• Eberhard Trumler tijdens één van de signeursessies van zijn boek 'Mit dem Hund auf du', in het Nederlands verschenen als 'Honden zijn om van te houden'. (Collectie: Ruud Haak).

• In oktober 1979 verhuizen Eberhard en Erika naar Birken-Honigsessen in het Westerwald, waar een huis en een terrein zijn gevonden, 'Wolfswinkel' genaamd. (Foto: Heinz Weyers).

Paardenschedels

In 1948 bezoekt Trumler een lezing van Konrad Lorenz, één van de grondleggers van de gedragsbiologie. Aangestoken door Lorenz, gaat Trumler zich bezighouden met het gedrag van paarden in het algemeen en van wilde paarden, zebra's en ezels in het bijzonder. Ook bestudeert hij beenderen in het Weens museum en in de Weense dierentuin. In 1955 verlaat hij Oostenrijk en vertrekt naar München, waar hij in slot 'Nymphenburg' aan de 'Zoologische Sammlung' van de deelstaat Bayern werkt. Vanwege zijn werk is Trumler in de gelegenheid om in veel musea in west Europa de daar aanwezige beenderen te bestuderen. En niet alleen dat, met zoölogen uit oost en west Europa legt hij contacten, die hem later goed van pas komen. Zijn onderzoek blijft niet

onopgemerkt, want in 1966 krijgt hij een stipendium van de 'Alexander von Humboldt Stichting'. Het is de periode waarin hij begint met zijn onderzoek naar honden in Landsberg am Lech in Oberbayern, waar hij in de Grubmühle een nagenoeg privé onderzoeksstation heeft. Trumler hoopt daar op dekkingen van zijn Dingo teef en bastaard hond door zijn jakhals reu. Hij is niet alleen benieuwd wat daar uit zal komen, maar ook hoe de nakomelingen zich bij latere inteeltparingen zullen gedragen.

'Honden zijn om van te houden'

Samen met andere onderzoekers als prof. dr. Konrad Lorenz en prof. dr. Otto König, richt Trumler in 1969 het 'Gesellschaft für Haustierforschung e.V.' (GfH) op, met als doel de dan al bestaande verdeeldheid in het onder-

zoek naar huisdieren tegen te gaan. De oprichters willen, door het houden van symposia en discussies, een forum zijn waar ervaringen tussen wetenschap en praktijk kunnen worden uitgewisseld. Het zwaartepunt van de onderzoeken zal liggen op de afstamming, het gedrag en het proces van de domesticatie. Men streeft er naar om ook verwanten van

Eberhard Trumler gaat er van uit dat wilde voorvaders van onze huishonden nog oorspronkelijk instinctief gedrag hebben, dat gedomesticeerde huishonden niet meer laten zien. Observeren van dit oorspronkelijke sociale gedrag is zijn basis om gedrag van onze huishond te begrijpen.

de huisdieren te onderzoeken en dat wordt mogelijk als een eigen onderzoeksstation wordt gestart. In 1964 en 1968 verschijnen Trumlers eerste publicaties: 'Trumlers Pferdeleben' en 'Wohnen mit Tieren', en als hij in de 'Grubmühle' woont, wordt een begin gemaakt met het schrijven van zijn succesvolste boek: 'Mit dem Hund auf du'. Het verschijnt in 1971 en wordt in vele talen vertaald, zoals in

het Nederlands onder de titel 'Honden zijn om van te houden', met als ondertitel 'Wezen en gedrag van onze hond'. Prof. dr. Konrad Lorenz (wiens levensverhaal we in Onze Hond januari 2011 publiceerden) schrijft in het voorwoord: *Eberhard Trumler beschrijft voor ons een reeks van hondensamenlevingen, hij tekent ze van de wieg tot het graf met alle bijzonderheden van hun lichamelijke ontwikkeling en*

hun gedrag, waarbij elk dier naast de gemeenschappelijke voor de soort kenmerkende eigenschappen zijn persoonlijke trekjes vertoont. Lorenz besluit met: *De overvloed aan gegevens, die in dit boek bijeengebracht zijn, zal niet alleen dierenvrienden maar ook vakmensen verrukken.* Met deze tekst vat Lorenz in een paar zinnen de opzet en inhoud van het boek samen, maar hij maakt tegelijkertijd een bruggetje tussen academisch geschoolde wetenschappers en de man die het van eigen onderzoek moet hebben. Lorenz zelf behoort tot beide groepen: hij is een wetenschapper én doet veldonderzoek.

'Honden moet je serieus nemen'

De krantenkop *Ein Zamperlzüchter aus Bayern hat über 100 Hunde* – dat Zamperl staat voor niet-raszuiver – trekt de aandacht van een vrouw, Erika Mundo. Na een bezoek aan het onderzoeksstation, trekt ze in 1971 bij Trumler in, in de 'Grubmühle'. Zij heeft een heftige scheiding achter de rug en is moeder van zeven kinderen. In eerste instantie verzwijgt ze die voor Trumler, maar ze moet het hem later toch opbiechten. Hij reageert vrij nuchter: *Nur sieben?* Er worden kamers voor de kinderen gerenoveerd en terwijl hij werkt aan zijn eerste 'bestseller', probeert Erika – weliswaar geboeid door Trumlers werk, maar een leek op het gebied van de gedragsbiologie – een beetje orde in de leefruimte te scheppen. Dat valt niet mee met de talrijke honden, poezen, een wilde kat, een vos, een terrarium en aquarium, maar uiteindelijk heeft elk kind een taak in het grote huis en op het omliggende terrein. Dan kan Trumler zich wijden aan zijn volgende boek: 'Hunde ernst genommen', dat in 1974 in Nederland verschijnt als: 'Honden moet je serieus nemen'. Dit keer wordt het voorwoord geschreven door prof. dr. Irenäus Eibl-Eibesfeldt,

• 'Honden moet je serieus nemen' is de vertaling van 'Hunde ernst genommen' en verschijnt in 1974.

- Trumler bij de ingang van het terrein in Sulzfeld. 'Hier bin ich Hund, hier darf ich's sein' is het credo van zijn werk.

een Oostenrijkse gedragswetenschapper en leerling van Lorenz. We lezen daarin: *Eberhard Trumler verschaft ons met dit nieuwe boek opnieuw een belangrijke bijdrage tot beter begrip van de hond. Hij concentreert zich ditmaal op de jeugdontwikkeling in het gedrag en op de vele problemen rond de opvoeding van de hond.* Nu, bijna 40 jaar na dato, zijn deze beide boeken van Trumler qua inhoud nog springlevend. Hij heeft hetzelfde talent als Konrad Lorenz: begrijpelijk schrijven voor leken met een vleugje humor. Iedere koper van een pup zou deze boeken verplicht moeten lezen!

Fysiek bedreigd

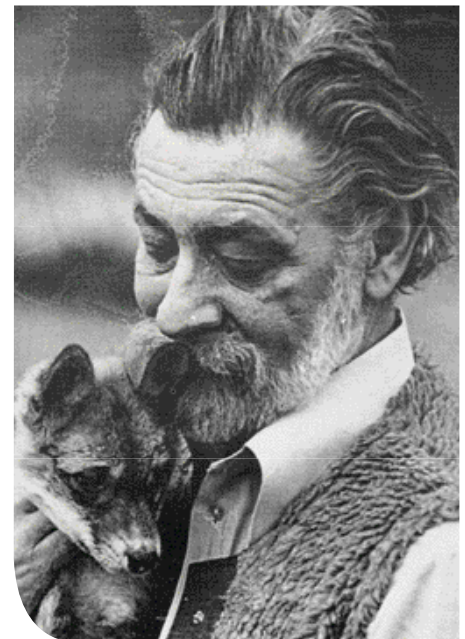
Het jaar 1974 luidt een roerige tijd in. De 'Grubmühle' – die is gehoord – wordt geveild en de nieuwe eigenaar heeft geen boodschap aan een wetenschapper die het gedrag van honden, katten en paarden bestudeert en die in groten getale heeft rondlopen. Er breken zware tijden voor het paar, maar ook voor het onderzoeksstation, aan. Een bericht in het tijdschrift *Zeit* met als kop *Verhaltensforscher Eberhard Trumler klagt an: Skrupellose*

Hunde vermehrer denken nur noch ans Geschäft creëert twee groepen, de Trumler fans en de Trumler haters. De pers, radio en televisie besteden aandacht aan het feit dat het levenswerk van Trumler dreigt te verdwijnen. Nadat diverse andere locaties vanwege protesten van de omwonenden niet doorgaan, wordt er bij de gemeente Sulzfeld (Bayern) een stuk grond van vijf hectare gevonden. Daar kunnen het 'Gesellschaft für Haustierforschung' en Trumler met zijn 80 honden en de andere huisdieren neerstrijken. Dat gebeurt echter onder luid protest van de inwoners en die protesten worden omgezet in daden. De elektrische omheining wordt doorgeknipt en een zwangere kruising jakhals-huishond, een zuid Europese jakhals en een Dingo reu worden door een dierenverzorger dood aangetroffen. Een andere Dingo en een jakhals blijken door jagers te zijn gedood en meegenomen als jachttrofee; ze laten zich er zelfs mee fotograferen. Trumler wordt fysiek bedreigd en de politie neemt de zaak in onderzoek. De angst voor jakhalzen en Dingo's is bij de omwonenden zo groot, dat ze het onderzoeksstation snel weg willen hebben. Weliswaar biedt de president van het 'Deutsche Jagdschutzverband' schriftelijk zijn diepe verontschuldigingen aan, vergezeld van het symbolische bedrag van 200 Duitse Mark, maar het grote kwaad is geschied: Eberhard en Erika, het onderzoeksstation en de dieren kunnen niet langer in Sulzfeld blijven.

'Wolfswinkel'

Trumler geeft het gevecht op; eind 1976 wordt er een overeenkomst gesloten tussen het 'Gesellschaft für Haustierforschung' (Trumler e.a.) en het 'Gesellschaft für Verhaltens- und Zuchtforschung an Hunden Sulzfeld e.V.', waarbij een deel van de honden en het terrein aan laatstgenoemde

worden overgedragen. Het is van korte duur; slechts twee jaren zal dit onderzoeksstation in Sulzfeld blijven. Dankzij de opbrengsten van Trumlers boeken, waaronder zijn nieuwe boek 'Trumlers Ratgeber für den Hundfreund' (1977), kunnen Eberhard en Erika het hoofd boven water houden.

- Eberhard Trumler in 1980. (Foto: collectie Ruud Haak).

- Eberhard Trumler en Charlotte Baldamus, fokster van Eurasiers 1981. Trumler is geïnteresseerd in de creatie van dit ras.

• Eberhard Trumler met zijn huishond (1989), enkele jaren voor zijn dood.
(Foto: collectie Ruud Haak).

Het zijn barre tijden, want bijna acht maanden verblijven ze in min of meer kommervolle omstandigheden in een half afgebouwd huis in Heidelberg. Dan biedt een miljonairsvrouw hen een schitterende boerderij in Weitersfelden (Oostenrijk) aan, met tien kamers en vijf hectare land. Te mooi om waar te zijn. En dat is het ook. Zij heeft de boerderij en het land al eerder aan iemand anders cadeau gegeven... Echter, in oktober 1979 vindt de grote verhuizing plaats naar Birken-Honigsessen in het Westerwald, waar een huis en een terrein zijn gevonden, 'Wolfswinkel' genaamd. De verhuizing is een exodus: over een afstand van 1000 kilometer moeten honden, paarden, schapen, huisraad, enzovoort worden vervoerd.

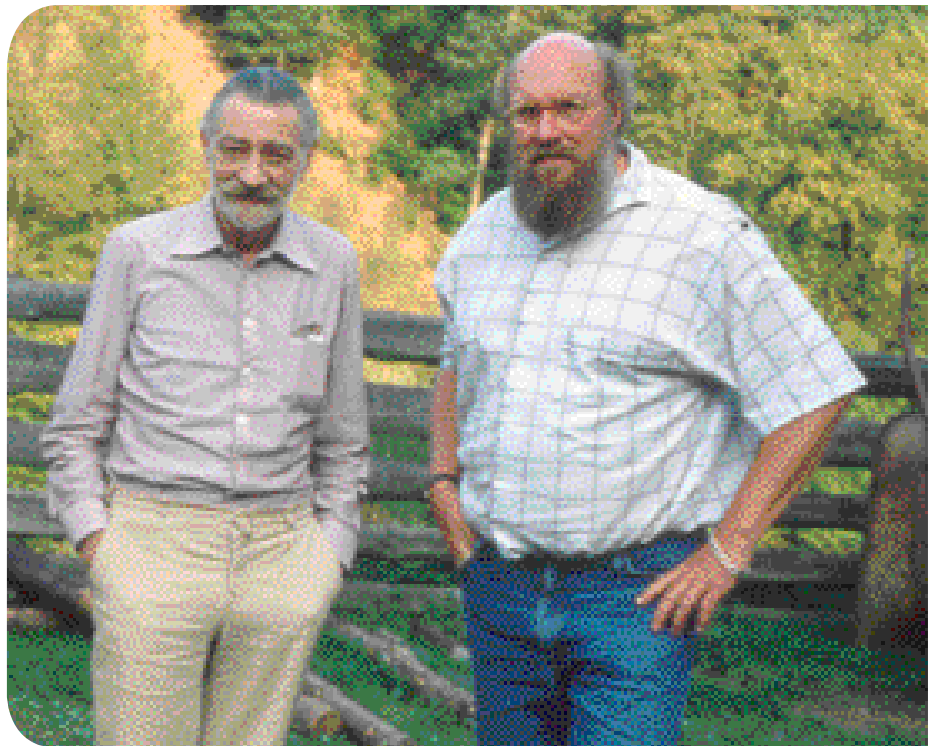
Dierenmishandeling

Eenmaal ingericht, voelen ze zich snel thuis in het Westerwald, maar nog zijn de beproevingen niet voorbij. In de tijd dat 'Wolfswinkel' in gereedheid wordt gebracht en Trumler zich concentreert op zijn volgende boek,

wordt er in het huis in Heidelberg ingebroken. Wetenschappelijke documentatie wordt vernield en over het terrein uitgestrooid en anatomische preparaten ondergaan hetzelfde

lot. In de pers wordt Trumler verweeten dat hij zich schuldig maakt aan *nicht artgemäße Zwingerhaltung der Hunde in Heidelberg* – ofwel geen passende wijze van honden houden. De dierenbescherming in Heidelberg klaagt hem aan voor dierenmishandeling en Trumler moet zich voor de rechter verantwoorden, wat grote gevolgen heeft.

In augustus 1980 schrijft de Duitse kennelclub – Verband für das Deutsche Hundewesen (VDH) – een brief aan Trumler, waarin hij meldt dat deze, gezien de negatieve publicaties in de pers, niet meer welkom is met zijn boekenstandje op rashondentoonstellingen. Als hij openlijk wordt gerehabiliteerd, is hij weer welkom. Trumler schrijft een ietwat cynische brief terug, waarin hij de VDH bedankt voor het besluit dat ze hebben genomen. *De VDH*, schrijft hij, *is van mij af. Of dat goed is, zal de toekomst uitwijzen.* En hij voegt er aan toe: *Ik kan nu eindelijk vrijuit spreken en dat verwachten veel mensen van mij.*

• Eberhard Trumler en Ruud Haak, hoofdredacteur van *Onze Hond* en bewerkster van de Nederlandstalige boeken van Trumler.

Het resultaat is echter dat hij ook niet meer mag spreken op VDH-gerelateerde lezingen en bijeenkomsten. Ook in Nederland is Trumler een aantal keren 'opgetreden'. De eerste keer in 1976, op uitnodiging van de K.C. Geleen, en 1977 in de Jaarbeurs in Utrecht, ter gelegenheid van het 9de lustrum van de Diergeneeskundige Studentenkring. Het onderwerp is: 'Gedragsonderzoek bij de hond'. Overigens zijn er veel zaken op een hondententoonstelling die Trumler niet bevallen. Hij komt er naar toe, omdat hij zijn boeken moet verkopen, maar beoordeling van honden op uiterlijk en gangwerk, zonder naar de innerlijke waarde te kijken, is absoluut niet aan hem besteed.

'Wildhundblütig'

Tot 1983 geeft uitgeverij Piper in München Trumlers boeken uit en het is ook de bedoeling dat dit zal gebeuren met zijn 'magnus opum': 'Das Jahr des Hundes, ein Jahr im Leben einer Hundefamilie'. Piper haakt af, maar het Duitse Kynos Verlag – met de grote hondenkenner dr. Dieter Fleig aan het roer – publiceert de uitgave in 1984. Het is een prachtig plaatwerk, waarin Trumler de teksten van zijn vorige boeken in foto's probeert te

vangen. Fotografen zijn met eindeloos geduld bezig om alle gedragingen van de hondachtigen op 'Wolfswinkel' vast te leggen.

Met opzet paart Trumler diverse honderrassen met wilde honden (wolf, jakhals, Dingo). Dit omdat hij niet òf de hond òf de wolf, enzovoort wil bestuderen, maar het gedrag van de 'wildhundblütige', degenen met het bloed van wilde honden. Door het samenbrengen van het verschillende erfelijke materiaal zijn deze dieren geschikt voor onderzoek. Heel belangrijk is daarbij hoe de dieren worden gehouden, namelijk in organisch gegroeide familieverbanden – roedels – en onder de meest natuurlijke omstandigheden.

Inmiddels zijn er op 'Wolfswinkel' rond de 50 honden, deels zelf gefokt en bijna allemaal 'wildhundblütig'. Dat is wat Trumler zoekt en meteen wat hem door de buitenwereld wordt verweten: dat hij niet met rashonden fokt en deze bestudeert, maar dat hij 'alles door elkaar gooit'. Dingo's, wolven, elandhonden, jakhalzen, husky's zijn onder meer zijn fokmateriaal en Trumler schuwt na de kruisingen de inteelt – broer x zuster en grootouder x kleinkind – niet. De dierentuin in Nürnberg geeft hem zijn

♦ Het onderzoeksstation 'Wolfswinkel' wordt door Erika (midden) en een aantal gedragsbiologen dapper en krachtig voortgezet.

eerste Dingo's en die in Keulen een Indische wolf. De nakomelingen worden zorgvuldig gedocumenteerd wat betreft hun type, bouw, kleur, grootte, karakter, gedrag, enzovoort.

'Beklagenswaardig creatuur'

De Duitse journalist André Herter schrijft over 'Wolfswinkel': *In de tuin achter het tamelijk bouwvallige geheel leven vijftig honden. Als Trumler naar de dieren toeloopt beloeven zij hem wantrouwig. Geen enkele hond kwispelstaart. Niemand grijpt in het leven van deze dieren in. Als reuen elkaar doodbijten, als een teefje haar welpen met huid en haar verslindt, of als bejaarde dieren langzaam sterven, dan staat Trumler aan het hek en kijkt belangstellend toe. 'Wolfswinkel', zegt hij, 'is Duitslands laatste hondenparadijs.'* Herter vervolgt: *Volgens hem is de Duitse doorsnee hond een 'beklagenswaardig creatuur', een 'psychische invalide' en dit alles is de schuld van de hondenhouders, die er volgens Trumler geen flauw idee van hebben hoe zij normaal met hun dieren moeten omgaan.* Niet direct een tekst

♦ Eberhard Trumler en Erika Mundo bij hun huwelijk op 5 februari 1991. (Uit: 'Von Hunden und Pferden').

- De nadruk van het onderzoeksstation ligt nog steeds op het observeren van het sociale gedrag en de ontwikkelingsfasen in het leven van de aanwezige dieren. Op het terrein wonen nu gemiddeld 100 honden, het hele jaar in de buitenlucht.

- Elk jaar ontvangt men veel bezoekers, die kunnen genieten van onder andere Australische bergdingo's en steppendingo's, jakhalzen, wasberen, honden uit Saoedi-Arabië-Ethiopië en Turks-Iraanse straathonden. (Foto: PartnerHund).

om rashondenfokkers en -liefhebbers voor je te winnen...

Uit de beschrijving die Erika in het boek 'Von Hunden und Pferden' geeft, blijkt dat Eberhard Trumler een nachtmens is, die pas om twee uur 's middags zijn bed verlaat om vervolgens tot diep in de nacht door te gaan. Hij kan slordig, dominant en geïrriteerd of terneergeslagen zijn, maar Erika leert daar goed mee omgaan. In de late jaren tachtig lijkt het tij voor Trumler te keren; de pers besteedt op positieve wijze aandacht aan hem en aan het onderzoeksstation. De universiteit in Mainz stuurt twee biologes, die de activiteiten van de roedels gaan bestuderen en daar een scriptie over moeten schrijven. Het zijn Trumlers gelukkigste jaren, waarin ook zijn boeken 'Der schwierige Hund' en 'Mensch und Hund' verschijnen. Toch is de omgeving van 'Wolfswinkel' Trumler nog vijandig gezind, want in 1989 knippen onverlaten de omheining door, waardoor er honden ontsnappen. De politie waarschuwt de bevolking met luidsprekerwagens dat er 'wolven' ontsnapt zijn en uiteindelijk worden deze dieren afgeschoten. Trumler moet ze zelf komen ophalen. Het is zijn zoveelste tegenslag. Echte

wolven zijn er overigens sinds 1986 niet meer op 'Wolfswinkel'.

'Das Ende eines Genies'

Als in 1990 bij Trumler tongkanker en longkanker wordt vastgesteld, nemen zijn krachten snel af. Zelf denkt hij dat inademen van formaldehyde dampen de oorzaak is, en – schrijft hij een goede vriendin – *ben ik met roken, omdat ik een standvastig karakter heb, niet opgehouden*. Als de kliniek in Heidelberg niets meer voor hem kan doen, houdt hij – zoals Erika schrijft – langzamerhand op met leven. Net voor zijn dood vraagt hij haar ten huwelijk en ze trouwen op 5 februari 1991. Vanaf dan is Erika echt Frau Trumler, maar niet voor lang, want op 4 maart 1991 overlijdt Eberhard Trumler in zijn slaap. 'Das Ende eines Genies', schrijft Erika in 'Von Hunden und Pferden'. Trumlers leven is niet over rozen gegaan. Gebrek aan geld, tegenslagen, tegenstanders en tegenwerking zijn regelmatig terugkerende problemen.

Eberhard Trumler Station

Het onderzoeksstation 'Wolfswinkel' wordt door Erika en een aantal

gedragsbiologen dapper en krachtig voortgezet en men wijzigt de naam in 'Eberhard Trumler Station'. Erika is voorzitter van het 'Gesellschaft für Haustierforschung', terwijl de andere bestuursleden bestaan uit mensen die hun sporen hebben verdiend in de ethologie en de kynologie.

De nadruk van het onderzoeksstation ligt nog steeds op het observeren van het sociale gedrag en de ontwikkelingsfasen in het leven van de aanwezige dieren.

Op het terrein wonen nu gemiddeld 100 honden, het hele jaar in de buitenlucht. Elk jaar ontvangt men veel bezoekers, die kunnen genieten van onder andere Australische bergdingo's en steppendingo's, jakhalzen, wasberen, honden uit Saoedi-Arabië-Ethiopië en Turks-Iraanse straathonden.

Van menselijk ingrijpen in de roedels is geen sprake, behalve dan het voeren – veelal slachtafval – en in noodgevallen de hulp van een dierenarts. In 1993 wordt het boek 'Das Jahr des Hundes' verfilmd en regelmatig worden op 'Wolfswinkel' nog de nodige seminars gehouden. Info: www.gfh-wolfswinkel.de <